

Heino Noor - vilistlane aastast 1940

Heino Noor 1940 mais, rinnas gümnaasiumi lõpumärk. Foto: RA, EAA. 2100.1.10189.

Heino Noor, 18. humanitaarne lennu lõpetaja oli aktiivne organiseerunud noor. 1938. aastal ilmunud “Murdlainetes” kirjeldati Heino Noort (24. aprill 1922 - 5. veebruar 2018) järgnevalt: “Tarmuka kujuna kooli avalikus elus paistab silma ka Heino Noor, ametilt Humanitaarringi abiesimees ja gümnaasiumi ainukene urmaslane¹. Hoolimata oma noorusest omab ta head vahekorda endast suuremate klassiõdedega. Kavatses lähemal ajal ka oma pidu-kingadele alla panna kõrged kontsad, et astuda klassisõsaratega lähemasse kontakti ka parketil.” Heino Noore meenutuste järgi ei peetud nooremates klasside plikadega suhtlemisest eriti lugu ja neiu-noormehe pinginaabriks panemine oli üks õpetajate karistusmeetodeid. Heino oli klassikaaslastest noorim (tänu heale õppimisele viidi algkoolis kohe teise klassi üle) ja ühtlasi kõige lühem, sellest siis viide ka kontsade kõrgendamise vajadusele.

Heino Noor oli väleda sulega, tema kooliaegsed kirjutised on hea keelekasutusega, näitavad suurt lugemust ja isamaalist meelsust. Essee “Tänapäeva noorte kirjanduslikest ja kultuurilisist huvest”

¹ Urmaslasteks kutsuti Haapsalus tegutsenud merinoorkotkaste rühma, noorte käsutuses oli purjekas “Urmas”.

tundis ta muret kiireneva ja järjest mehhaniseerituma elutempo üle. Vaba aega saab veeta lugedes, aga ka kinos, teatris või kohvikus, tegeleda elektrotehnika või spordiga. Kirjatöö lõpeb positiivse tonaalsusega ning lükkab ümber väited noorte loidusest ja vaimsest laiskusest.

Noormehe unistuseks oli saada mereväehvitseriks, täpsemalt mereõiguse spetsialistiks. Nii gümnaasiumi- kui ka ülikooliõpingute eest tuli maksta raha, mis kõigile ei olnud taskukohane. Appi tuli õnnelik juhus, ema Salme Noor võitis 1940. aasta kevadel lotoga kopsaka rahasumma. Osa sellest kulus Tallinnast uhke puhvetkapi ostmiseks, ülejäänud oli mõeldud ainsa poja harimisele.

Heino Noore meenutuse kohaselt võeti gümnaasiumisse astumisel 54 soovijast vastu vaid 23, lõpetas 17 noort. Koolis oli võimalik omandada korralik baas edasiseks haridusteeiks. Heino Noore lõputunnistus oli erakordselt igav, kõik ained olid sooritatud väga headele hinnetele. Kooli vilistlaskogu kinkis talle kui lennu parimale lõpetajale Vabadussõja kaheosalise koguteose, mis oli köidetud Taska nahkehistööstuses. Täna on see raamat kooli muuseumis. Kingituse andis 1940. aastal üle 1930. aasta vilistlane Aksel Vaigur (1910-2000). On sümboolne, et mõlemad mehed on hilisemad Haapsalu aukodanikud. A. Vaigur sai linna esimeseks aukodanikuks 1995, H. Noor kolmandaks aukodanikuks 2007.

1940. aasta lõpupidu oli mais. Paar nädalat hiljem muutus kõik. Nõukogude okupatsioon ja juunipööre tulid kui välg selgest taevast. Heino Noor viis dokumendid Tartu Ülikooli õigusteaduskonda ja sooritas edukalt sisseastumiskirjandi. H. Noore mälestuste järgi teatati talle, et sotsiaalse tausta tõttu teda ülikooli ei võetud.

Heino sai tuttavate abil tööle kodust kaugemale, Emmaste Mittetäieliku Keskkooli õpetajaks. Seal õpetas ta eesti keelt ja ajalugu. Hiiumaal viibimine päästis noormehe elu. Tema Haapsalu kodus viibinud vanemad vangistati 14. juunil 1941. Heino ema Salme oli olnud naiskodukaitse juht Haapsalus, isa Karl sõjaväehvitser ja politsei asekomissar. Ema mõrvati Sosva vangilaagris 24. aprillil 1942, poja 20. sünnipäeval. Isa oli maha lastud kuu aega varem. Paar päeva pärast küüditamist jõudis Heino Haapsallu ja püüdis moodustada vastupanurühmakest. 1941 3. juulil mobiliseeriti ta Nõukogude armeesse, teenistus möödus ränkrasketes tingimustes tööpataljonis. 1943. aastal sai Heinost tänu Hans Kruusi kaasabile Eestist Nevjanskisse (Sverdlovski oblastis) evakueeritud laste õpetaja. 1944. aasta 27. jaanuaril aga vangistati Heino Noor otse klassiruumis õpilaste ees.

H. Noor vabanes 1952. aasta jaanuaris. Eestisse naastes sai temast mitmendal katsel Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskonna tudeng, ülikooli lõpetas ta cum laude 1961. Lisaks õppis H. Noor Tartu ülikooli kaugõppes psühholoogiat ja slaavi keeleteadust. Heino Noor oli ülikooli kliinikumi arst,

konsultant ja õppejõud närvihaiguste, kliinilise toksikoloogia, suitsidoloogia ja intensiivravi alal. Arstina pälvis ta vaatamata minevikule Eesti NSV teenelise arsti tiitli.

H. Noor osales taasiseseisvumisel aktiivselt Nõukogude repressiivpoliitika uurimises ja hukkamõistmises. 2001. aastal sai ta Eesti Punase Risti IV klassi teenetemärgi. Ja mis meile kõige olulisem, Heino Noor oli kodukoha ja kodukooli patrioot. 2000. aasta alguses loodi **Heino Noore nimeline stipendiumifond**, mis premeeris vabariigi aastapäeva auks peetava kõnevõistluse parimaid, samuti emadepäeval korraldatavate kirjatööde võitjaid.

Kõnevõistluse traditsioon on elanud tänaseni, sajad noored on saanud innustust osaledes sellel võistlusel. Heino Noor tundis pidevalt huvi koolis toimunud sündmuste vastu ja sageli pidas telefoni teel ühendust koolirahvaga. Kõned Heino Noorega kujunesid mõnikord tundidepikkuseks, mälestused kooliajast olid sageli detailsed ja värvikad. 1. veebruaril 2018 kell 11.00 helistasin Heino Noorele, kes teatas, et on kopsupõletikuga haiglas. Seekordne vestlus oli lühike: „Minu seisund pole suurem asi... Tahtmine suhelda sinu ja Läänemaa Ühisgümnaasiumiga on suur.“ Rääkisime lähenevast kõnevõistlusest ja isamaalisest kasvatuses. Tartu rahu aastapäeval, 2. veebruaril võistlus toimuski. Kalendrisse tegin märke, helistada H. Noorele neljapäeval, 8. veebruaril kell 11.00. Paraku see vaid märkeks jäigi...

2018. aastal kevadel esitleti Läänemaa Ühisgümnaasiumis Ago Pärtelpoja toimetatud Heino Noore mälestuste-raamatut „Elamise pikad varjud“.

Foto: Arvo Tarmula

Kalle Lõuna, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja